

HUIS VOOR KLOKKENLUIDERS

Utrecht, 23 april 2020

Betreft: Internetconsultatie Wet vertrouwenspersonen

Reactie van het Huis voor Klokkenluiders op het voorstel van wet van het lid Renkema (Tweede Kamer) tot wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet in verband met het verplicht stellen van een vertrouwenspersoon.

Het Huis voor Klokkenluiders (hierna: 'het Huis') heeft met belangstelling kennisgenomen van de internetconsultatie voor de Wet Vertrouwenspersonen.

De Wet Vertrouwenspersonen geeft een goede basis voor versterking van de positie van de vertrouwenspersoon in een organisatie. Het Huis juicht dit toe, maar betreurt dat niet nog een stap verder is gezet en er enkel is gekozen voor de vertrouwenspersoon ongewenste omgangsvormen en niet voor de combinatie met de vertrouwenspersoon integriteit. De 'vertrouwenspersoon integriteit' speelt een belangrijke rol bij vermoedens van integriteitsschendingen of misstanden in een organisatie, en bij de preventie hiervan. Het Huis vraagt hieronder in zijn reactie op de gestelde vragen aandacht voor het maken van deze combinatie.

Het Huis maakt zich sterk voor de eveneens belangrijke wettelijke verankering van de vertrouwenspersoon integriteit. In de evaluatie van de Wet Huis voor Klokkenluiders zal dit door het Huis worden ingebracht.

1. Is de vertrouwenspersoon een goed instrument om ongewenste omgangsvormen op de werkvloer tegen te gaan?

Ja, het is als instrument een goed en noodzakelijk onderdeel van het integriteitsbeleid.

Toelichting: ongewenste omgangsvormen betreffen een specifieke vorm van integriteitsschendingen, waardoor het beleid ten aanzien van omgangsvormen onderdeel uitmaakt van het integriteitsbeleid van een organisatie. De vertrouwenspersoon ongewenste omgangsvormen is daarin een goed 'instrument' maar geen wondermiddel. Het verplicht installeren van een vertrouwenspersoon draagt bij aan het tegengaan van ongewenste omgangsvormen op de werkvloer maar is tegelijkertijd geen afdoende maatregel, als deze niet wordt vergezeld door een omvangrijker pakket aan maatregelen.

Aan integriteitsschendingen (waarvan ongewenst gedrag er slechts één is) liggen doorgaans meerdere oorzaken ten grondslag, hetgeen dus ook de inzet van meerdere instrumenten nodig maakt. Hierbij kan gedacht worden aan een stevige gedragscode, duidelijke communicatie op het gebied van integriteit en omgangsvormen en een duidelijke meldregeling. Daarnaast is adequaat optreden van management en het waar nodig sanctioneren van schendingen van groot belang.

2. Heeft de vertrouwenspersoon op dit moment voldoende positie?

Nee.

Toelichting: door vrijblijvendheid (dus zonder wettelijke verplichting tot het instellen van een vertrouwenspersoon) bestaat het risico op weinig draagvlak binnen de organisatie. Versterking van de positie van de vertrouwenspersoon zal bijdragen aan het vertrouwen van de werknemers in de vertrouwenspersoon als autonome en vertrouwelijke gesprekspartner en levert zo een positieve bijdrage aan het creëren van een veilige werkomgeving. Door versterking van de positie van de vertrouwenspersoon wordt tevens het draagvlak voor de noodzaak van professionalisering van deze functie vergroot. In dit verband onderstreept het Huis het belang van hetgeen in artikel 13a van de initiatiefwet ten aanzien van het in positie brengen en ondersteunen van de rol van de vertrouwenspersoon wordt bepaald.

3. Is het wetsvoorstel uitvoerbaar?

Ja.

Toelichting: het wetsvoorstel scheidt duidelijke kaders voor organisaties die op een vrij eenvoudige manier te realiseren zijn zonder een disproportionele toename in de regeldruk. Ook voor kleinere organisaties kan deze verplichting goed uitvoerbaar zijn door gebruik te maken van bijvoorbeeld een gezamenlijke vertrouwenspersoon via de brancheorganisatie of een externe vertrouwenspersoon die alleen wordt benaderd indien nodig.

4. Zijn er effecten van het wetsvoorstel die niet in het wetsvoorstel en/of de toelichting zijn verwerkt?

Ja.

Toelichting: naast het werkkterrein van ongewenste omgangsvormen (ook wel sociale integriteitsschendingen genoemd) richt het werk van een vertrouwenspersoon in de praktijk zich ook op (zakelijke) integriteitsschendingen en (maatschappelijke) misstanden. Zeker met de komst van de Wet Huis voor Klokkenluiders in 2016, waarbij het vaststellen van een procedure voor het omgaan met het melden van misstanden verplicht werd voor een organisatie met meer dan 50 werknemers, wordt vaak gekozen om een dergelijke interne melding van een misstand via de vertrouwenspersoon te laten lopen. Bovendien is bij de overheid het hebben van een vertrouwenspersoon integriteit al sinds 2006 verplicht, en is dit opgenomen in de modelaanpak basisnormen integriteit (voor openbaar bestuur en politie).

HUIS VOOR KLOKKENLUIDERS

Het Huis is van mening dat het zeer wenselijk is dat de vertrouwenspersoon voor zowel (mogelijke) sociale als zakelijke integriteitsschendingen en voor misstanden wordt ingezet, en heeft dit in een eerdere verkenning en een brochure ook benadrukt.¹

Deze combinatiefunctie heeft namelijk belangrijke voordelen. Voor medewerkers is het vaak moeilijk om onderscheid te maken tussen ongewenste omgangsvormen, integriteitsschendingen en misstanden. Bovendien hebben kwesties vaak elementen van alle drie in zich, zeker wanneer een melder wordt benadeeld. Dan is één deskundig loket laagdrempeliger en effectiever, hetgeen ook voorkomt dat een ‘melder’ van het spreekwoordelijke kastje naar de muur wordt gestuurd. Voor werkgevers is het bovendien goedkoper, efficiënter en duidelijker te communiceren. Voor de vertrouwenspersoon zelf biedt het gelegenheid om een sterkere positie binnen de organisatie te verwerven, terwijl het daarnaast bijdraagt aan de professionalisering van de vertrouwenspersoon.

Nu de trend en de wens er zijn om de vertrouwenspersoon breed in te zetten - dat wil zeggen op het gebied van omgangsvormen, integriteitsschendingen en misstanden - is het van belang om niet enkel de vertrouwenspersoon ongewenste omgangsvormen bij wet vast te leggen. Wettelijke verankering zou voor zowel de vertrouwenspersoon ongewenste omgangsvormen als de vertrouwenspersoon integriteit moeten gelden. Immers, voor het naar behoren kunnen vervullen van de functie van vertrouwenspersoon (zakelijke) integriteit is het net zo cruciaal om goed wetmatig omkaderd beleid te hebben. Het maken van een onderscheid gaat ten koste van de samenhang in de aanpak van sociale en zakelijke integriteitsschendingen. Dit kan bovendien een drempel vormen voor de werknemer om te melden, zeker omdat het onderscheid in sommige situaties moeilijk te maken is. Wetenschappers, beleidsmakers als ook vertrouwenspersonen zelf benadrukken in toenemende mate het belang van de zogenaamde combinatiefunctie.² Het Huis hecht er derhalve zeer aan om dit tot uitdrukking te laten komen in de wet.

¹ <https://www.huisvoorklokkenluiders.nl/Publicaties/publicaties/2019/01/30/integriteit-in-de-praktijk---de-vertrouwenspersoon>

² <https://www.huisvoorklokkenluiders.nl/Publicaties/publicaties/2018/11/28/de-vertrouwenspersoon-integriteit>